І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

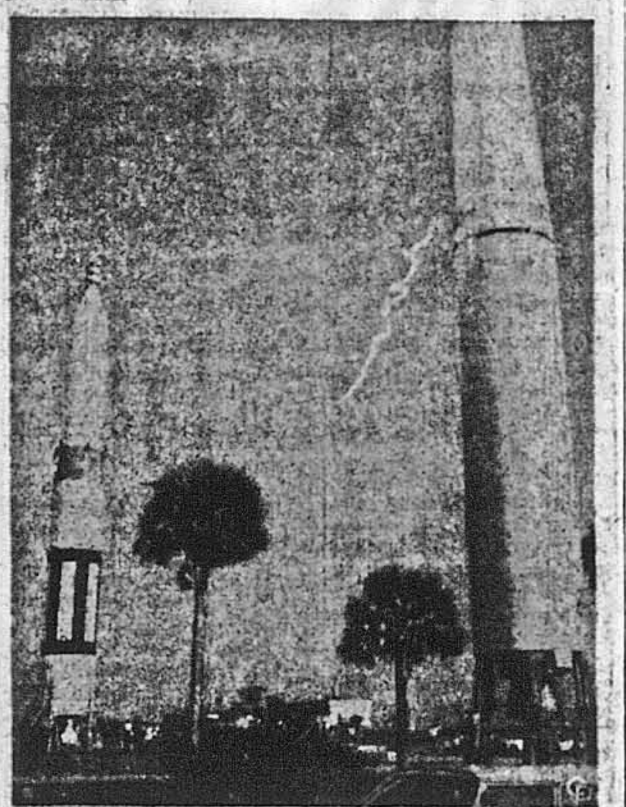
Редакція і Адміністрація
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City N. J.
HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 229. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 1-го ГРУДНЯ 1961 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 1, 1961 No. 229. VOL. LXVIII.

ЗДА ПЕРЕВЕЛИ З МАВПОЮ УСПІШНУ ПРОБУ ЛЕТУ ДОВКОЛА ЗЕМЛІ

ПІДПОЛКОВНИК ДЖАН ГЛЕНН БУДЕ ПЕРШИМ АМЕРИКАНСЬКИМ АСТРОНАВТОМ, ЩО ПОЛЕТИТЬ ДОВКОЛА ЗЕМЛІ

Кейп Канаверал, Флорида. — 29-го листопада о годині 10.08 перед полуднем за нюйоркським стандартним часом 5.5-річна мавпа шимпанзе відбула з успіхом першу подорож довкола Землі в рямках проєкту „Меркурій", який старається здійснити програму лету людини довкола Землі. Шимпанзе „Інос" важить 37.5 фунта і після дворазового лету довкола Землі почувався добре. Згідно з пляном повинно було бути три довколаземні кружляння, але внаслідок механічної несправности треба було спустити кабінку з мавпою після другого кружляння. Цей успіх із мавпою приспішує лет першого американського астронавта довкола Землі. Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація повідомила, що на першого астронавта вибрали підполковника морської піхоти 40-річного Джана Г. Глена, а на другого — 36-річного майора летунства Донелда К. Слейтона. З Космічної Адміністрації повідомляють, що система спущення кабіни вниз діяла дуже добре. Кабіну з мавпою спустили на парашуті на океан 250 миль на південь від Бермудських островів. Лет тривав 3 години і 21 мінуту. На океані чекали кораблі на кабіну, яка з ракетою летіла зі швидкістю 17.555 миль на годину. Кабіну виловив нищильник „Ю. С. С. Стормс". Після відчинення кабіни фахівці ствердили, що мавпа „Інос" була трохи збентежена, але була здорова. Покищо не є відомо, чи ще раз полетить мавпа, і аж після того перший астронавт, чи людина полетить без дальшої проби з мавпами. Космічна Адміністрація старається, щоб ще в цьому році астронавт міг відбути першу подорож довкола Землі, але є малі вигляди на те, щоб це могло статися. Треба ще поробити деякі поліпшення в тій системі, яка керує летом кабіни, і не є відомо, як довго ця праця буде тривати. Ракета „Атлас" летіла довкола Землі зі заходу на схід, кілька разів перелетіла понад рівником. Вона була найдальше віддалена від Землі 146 миль, а найближче — 99 миль. Мавпа „Інос" була витренувана до лету і під час перебування в кабіні натискала на різні важелі, щоб брати собі їжу і напій, а також, щоб давати знаки про свій стан тим стаціям, що були на землі і слідкували за летом кабіни з різних обсерваційних місць на цілому світі. З тих сигналів, які передавав шимпанзе, видко, що ця тварина без перешкод перебула той час, коли не діяло притягання Землі. Між спостерігачами лету „Іноса" був теж представник промисловости Д. Брейнерд Голмс побіч всіх майбутніх астронавтів. Голмс виконував в своїх фабриках проєкти, які, згідно з програмою Аполльо мають вислати людину на Місяць. Голмс був вдоволений із успіхів проєкту „Меркурій", тішилися успіхами і працівники його проєкту Роберт Гілрут і Волтер Вілліямс. Фахівці думають, що не було б тих механічних клопотів із летом ракети з кабіною, коли б в кабіні летіла людина а не тільки добре витресована мавпа. Перший американський астронавт, що летітиме довкола Землі, „найстарший" між астронавтами, 40-річний підполковник при морській піхоті Джан Г. Гленн, вже не раз заглядав смерті в очі. Під час світової війни відбув 59 летунських місій в районі островів Маршалла і був відзначений кільканадцять разів. Під час війни в Кореї він виконав 90 місій і дістав ще 4 нові відзначення. Коли його журналісти запитали, чому він став астронавтом, сказав зовсім поважно, бо він є глибоко релігійний: „Я виміркував, що, можливо, під час летів, зможу бути найближче до неба". Підполковник Гленн довший час переходив потрібний вишкіл, щоб із успіхом відбути лети по космічних просторах. Це саме роблять і 6 інших астронавтів.



Ракета Меркурі - Атляс з кабіною, в якій була вміщена мавпа Інос, вилітає в орбіту Землі, залишаючи тільки світляний слід на небі. Німими свідками цього випущення були ракети Титан (зліва) і Тор (з правого боку), уставлені на ракетній базі Кейп Канаверал.

ЗДА й Британія відкинули у Женеві атомовий плян СССР

Женева. — ЗДА й Британія відкинули совєтський проєкт на припинення ядрових експериментів без міжнародної контролі. Представник ЗДА Артур Дін заявив на 341-му засіданні Женевської атомової конференції, яка триває від 31 жовтня 1958 року, що совєтський плян є „вповні, в цілості, абсолютно незадовільний і неприйнятливий". Совєти пред'явили свою пропозицію на базі „прийняти або відкинути", без змоги змінити її і тому й обидві західні атомові великодержави — відкинули її. Артур Дін назвав совєтський проєкт „пропагандою на внутрішньо - совєтський ринок" та заявив, що ніхто Совєтам „на слово" не може вірити і що без докладно устійненої міжнародної контрольної системи не може бути мови про проголошення мораторіюму на атомові досліди.

Сен, Ґолдвотер проти зменшення мита і проти медичної опіки над старшими

Міннеаполіс, Міннесота. — Консервативний сенатор - республіканець із Арізони Беррі Ґолдвотер, промовляючи на пресовій конференції, заявив, що єдиною дійсною дебатою в Конґресі в 1962-му році повинна бути дискусія над справою торговельних тариф. Сен. Ґолдвотер заявився проти того, щоб зменшувати митні тарифи при імпорті з-за кордону і виступив проти того, щоб Президент дістав повновласті зменшувати тарифи, бо це могло б привести до того, що ЗДА тісніше співпрацювали б із Европейським Спільним Ринком. Внаслідок цього, казав сенатор, ЗДА мусіли б погодитися на взаємну виміну робітників між Західньою Европою й Америкою. Це пошкодило б робітництву в цій країні. Англійські робітники мають медичну опіку в рямках соціяльного забезпечення. Такої опіки вони хотіли б і тут. Сен. Ґолдвотер виступив проти медичної опіки для старших осіб в рямках соціяльного забезпечення.

Геллер передбачає зменшення числа безробітних до 5.5 відсотка затруднених

Филаделфія. — Головний економічний дорадник президента Кеннеді д-р Волтер Геллер, промовляючи на районовій конференції, влаштованій Білим Домом у Филаделфії, передбачав, що число безробітних в найближчому році зменшиться до 5.5 відсотка всіх затруднених. Але, на думку д-ра Геллера, справа безробітних і надалі буде важливою проблемою. Тепер число безробітних виносить 6.8 відсотка всіх затруднених. Кожного року коло 1,800.000 робітників втрачають працю внаслідок автоматизації праці, а ще більше приходять на ринок праці нових робітників, так що кожного року треба б знайти коло 5.000.000 нових місць для робітників. Майбутнє американської економіки залежить від того, чи і який договір заключать ЗДА з Европою.

У Филаделфії померла відома українська діячка Кекилія з Волянських Ґардецька

Филаделфія. — В середу, 29 листопада ц. р. померла тут на 63-му році життя відома українська діячка і журналістка Кекилія Ґардецька з роду Волянська, членка Головної Управи Союзу Українок Америки і редакційної колеґії журналу СУА „Наше Життя". В активне громадське життя Покійна увійшла була ще в 20-их роках, співпрацюючи в секції самаританської помочі для опіки над раненими полоненими вояками українських армій при Горожанському Комітеті, що існував і діяв у 1918—1919 році у Львові. Згодом була членкою редакції часопису „Вперед" у Львові, головою філії Союзу Українок в Кутах і Косові, справником кооперативи „Гуцульське Мистецтво" в Косові, членкою головної управи Об'єднання Українських Жінок у Німеччині. Залишила Покійна сина Олексія, доньок Ірину і Володимиру, зятів Василя Кушмелина в Торонті, і д-ра Миколу Ценка у Филаделфії та внуків Олеся, Дарію і Христину. Похорони Покійної відбудуться в суботу, 2-го грудня на кладовище Факс Чейз у Филаделфії.

Президент вірить у можливість звільнення резервістів ще перед реченцем

Вашингтон. — Під час своєї пресової конференції в дні 29 листопада, президент Кеннеді з'ясував своє становище теж і в справі деяких актуальних внутрішніх справ, зокрема в справі покликування резервістів, переведених востаннє змін у державному департаменті та будівництва протиатомових сховищ. Якщо йде про покликування резервістів до активної військової служби, що відбувається в рамцях урядової програми збільшення збройних сил ЗДА, то през. Кеннеді висловив сподівання, що час служби резервістів у війську може бути обмежений і що вони зможуть бути звільнені ще перед реченцем. Відповідаючи на запити в справі низької вояцької моралі резервістів покликуваних до служби в армії, зокрема на скарги, що вони мусять відбувати військові обов'язки і жертвувати свій час, коли ЗДА ще не є в ніякій війні, през. Кеннеді ствердив, що збільшення збройних сил і покликування резервістів має на меті недопущення до війни, а не війну. Водночас із цим Президент заповів, що буде переведений докладний розгляд умов військової служби резервістів і причин їх низької військової моралі. На питання щодо змін переведених востаннє в державному департаменті, зокрема щодо відходу Честера Бовлеса з державного департаменту, то през. Кеннеді заявив, що ці зміни мали на меті тільки краще використання здібностей і знання даних осіб, зокрема Бовлеса, який на своєму новому пості спеціяльного дорадника в Білому Домі зможе досягнути куди більше успіхів, як у складі державного департаменту. Що ж до будування протиатомових сховищ, то през. Кеннеді ствердив, що урядова програми в цій справі буде передана на розгляд Конґресу вже в найближчому році і тим часом появиться брошура з докладними інструкціями і порадами для власників домів, як будувати добрі сховища.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** 28-го листопада несподівано прилетів гелікоптером до головного бюра Центральної Розвідчої Аґенції в Ленґлі у Вірджінії, щоб там відзначити директора цієї аґенції Аллена В. Доллеса, який залишає це становище і відходить на емеритуру. Цій церемонії приглядалися коло 700 осіб, працівників цієї розвідчої установи. Директором Центральної Розвідчої Аґенції буде колишній голова Комісії Атомової Енерґії Джан МекКан.

● **47 банків в Ню Йорку** вирішили з днем 1-го січня 1962-го року збільшити відсотки від ощадностей до 3.75, а відсотки від ощадностей, вкладуваних принаймні на два роки, будуть становити 4 %.

● **Інженер - хемік** Вілліям МекКінлі з жінкою і 5-ма дітьми у віці від 7-ох до 13-ох років виемігрував із Френкліну в Пенсилвенії до Австралії тому, що у ЗДА „добробут обезцінює духові вартості людини".

● **У Фінікс** в Арізоні заарештовано 18-річного учня середньої школи (гайскулу) за те, що плянував вбити президента Кеннеді під час його візити до того міста. Того студента передали в опіку однієї інституції, його прізвища не подали до публічного відома.

НІМЕЦЬКА ТЕЛЕВІЗІЯ ВІДТВОРЮЄ СЦЕНИ ВБИВСТВА Д-РА РЕБЕТА І СТЕПАНА БАНДЕРИ, ПОДАЮЧИ ВИЯВЛЕНІ ВБИВНИКОМ НОВІ ПОДРОБИЦІ

Бонн-Берлін. (БЕО). — Минулої неділі, 26-го листопада, в німецькій телевізії йшла програма, присвячена точній реконструкції вбивства д-ра Лева Ребета та Степана Бандери. Програму надавала берлінська редакція телевізії у першому загальному вечірньому циклі. Всі матеріяли зібрав співробітник німецькомовної американської радіостанції РІАС (це скорочення значає: Рундфунк ім Амеріканішен Сектор) Петер Герц. Він належить до політичного штабу РІАС-у й веде від років полеміку з комуністичним режимом у Східній Німеччині. Відомий також тим, що симпатизує з німецькими соціял - демикратами. Батько його був переслідуваний нацистами з расових причин.

Авдиція почалась фотознімками з похоронів сл. п. Степана Бандери. Згодом показали вирізки з однієї пресової конференції у Східньому Берліні, на якій совєтський аґент провокатор прізвищем Ліппольц, який деякий час перебував „на роботі" у Мюнхені і, мабуть, мачав пальці у різних справках, „свідчив", що, мовляв, Бандеру убив Дмитро Миськів, член ОУН, з доручення німців. Потім Герц розказав точно, як убивник Сташинський довершив злочинів.

Насланий Москвою Сташинський, який мав фальшиві німецькі документи, літав, звичайно, до Франкфурту над Майном. Звідтіля їхав поїздом до Мюнхену. Тут замешкував у готелі і студіював стиль життя та повсякденну поведінку своїх майбутніх жертв. Д-ра Ребета убивник обсервував на Дахауерштрассе, а коли той звідтіля йшов на Карльспляц, Сташинський йшов за ним, щоби точно устійнити можливості морду. Так теж і постав плян остаточної розправи з д-ром Ребетом. Коли д-р Ребет вийшов одного дня з Дахауерштрассе, прямуючи до редакції „Сучасної України", аґент Сташинський випередив свою жертву і ждав на сходах на першому поверсі. В руці тримав страшну зброю — пістолю з отрусю. Цю спеціяльно у Москві сконструйовану пістолю - ампулку Сташинський держав готову до вистрілу у обкрученій довкола неї газеті. Коли Ребет підвівся на перший поверх, тоді Сташинський почав сходити вниз. Виминаючи д-ра Ребета, спрямував скорим рухом пістолю на віддаль половини метра від обличчя жертви і випустив смертоносну речовину. Ціла сцена була відтворена як на льокальній візії, тільки не зі Сташинським, а просто з підставленою особою. Сташинський, який сидить у в'язниці, чекаючи на процес, подав всі деталі, згідно з якими було зреконструйовано убивство.

Показано також рисунок моделя совєтської отруйної пістолі. Це на вигляд досить простий інструмент, щось в роді довгої ампулки, поділеної на три частини. В середині рурки є місце на циянідну кислоту, потім кольба, яка виштовхує з великою силою отрую, що через отвір у формі ситка розпилює страшну речовину. Все разом при звичайній пістолі важить 200 грамів. Такою зброєю був убитий д-р Лев Ребет. Для убивства Ст. Бандери Сташинський користувався пістолею з двома рурами, отже з подвійною дозою отруї. Смерть після неминучого вдихнення циянкалі наступає протягом півтори до двох мінут. Слідів немає ніяких. Звичайно діягноза звучить: „розрив серця". Сташинський мав убити Бандеру, якого шлях з бюра додому, себто з Цепеллінштрассе до Крайтмаєрштрассе убивник також точно оглядав, спершу вже в травні 1959-го року. Але того дня Бандера приїхав autom з другою особою і Сташинський мусів відкласти морд на пізніше. Він у міжчасі виготовляв собі ключ до дому, у якому жив Ст. Бандера. Критичного дня ждав на жертву, так само як на Ребета, у сходовій клітці. Коли Бандера, який ніс овочі у малому кошику під пахою, побачивши, що хтось є на сходах, хотів увійти до ліфту, убивник наблизився до нього і запитав переходячи: „функціонірт ніхт?" Бандера хотів щось відповісти, але вже не встиг. Перед його лицем вибухнула біла хмарка отруйної субстанції. Він зараз упав, а убивник пішов, так само як по морді на д-рі Ребеті, до Гофґартену, де кинув пістолю до каналу. Звідтіля пішов до готелю, згодом на станцію. Поїхав до Франкфурту і відлетів до Східнього Берліну. Щойно тут, оглядаючи у кіно фрагмент з похоронів Бандери, побачив на екрані дітей-сиріт своєї жертви. Тоді уперше почав здавати собі справу з поповненого ним злочину. Так принаймні каже сьогодні у в'язниці.

У Катанзі схоплено й важко побито двох представників ОН

Елізабетвіль. — У цій столиці сепаратистичної конґолійської провінції Катанґа, катанґські вояки схопили й важко побили двох вищих урядовців Об'єднаних Націй, членів місії ОН в Конґо, які прибули до Елізабетвілю разом з американським сенатором Томасом Доддом і саме вийшли з прийняття в честь того сенатора, що відбулось в консуляті ЗДА. Жертвами конґолійської солдатески впали Джордж І. Смит, кол. пресовий секретар пок. Даґа Гаммершилда, та Брасн Уркарт, найближчий співробітник шефа місії ОН в Конґо, д-ра Стюра Ліннера. Смита вояки побили прикладами крісів по голові, а Уркарта треба було відвести до шпиталю з важкими пораненнями. Ген. секретар У Тант вислав телеграфічний протест проти того „брутального й нелюдського акту", домагаючись сатисфакції від катанґських властей.

Індія збільшує свої збройні сили на кордоні Китаю

Ню Делі. Індійський прем'єр Джавагарлал Неру заявив в індійському парляменті, що індійський уряд переводить обсаджування північно-східнього кордону Індії цілою сіттю військових станиць, щоб можна було хоч би й силою відібрати зайняті китайськими комуністами землі. Комуно - китайська інвазія на Індію датується від серпня 1959 року, коли-то китайці зайняли 12.000 кв. миль індійської території в т. зв. провінції Лядах, а недавно поширили ту окупацію на дальші землі. Заява Неру проти комуністичного Китаю була дуже гостра, але водночас він заперечив, наче б китайські комуністи зайняли нових 2.000 кв. миль та наче б Індія вислала туди цілу армію. Він звернув увагу, що ніхто не висилає армії на гімалайські шпилі та що найбільшу трудність ведення тамошніх операцій становить проблема транспорту. Індія будує приспішеним темпом шляхи в високогірському обширі свого північного кордону.

● **Армія** плянує створити воякам подібну до домашньої атмосферу, і тому вояки споживатимуть харчі з такої посуди, якої вживається дома: тарілок, полумисків, чашок, склянок і тац, на яких вояк має приносити харчі до стола.

СВІТОВА СИТУАЦІЯ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СПРАВИ БЕРЛІНУ — КАЖЕ КЕННЕДІ



През. Кеннеді під час пресової Конференції.

Вашингтон. Міжнародне напруження може зменшитись тільки тоді, коли будуть позитивно полагоджені справи Німеччини й Берліну — заявив през. Кеннеді на своїй останній пресовій конференції в минулу середу 29 листопада. Справа Німеччини й Берліну взагалі займали найбільше місця на тій пресовій конференції. Президент заявив у зв'язку з ними, що його подорож до Москви „не принесла б ніякій стороні користи", якщо вона відбулась би перед полагодженням конфлікту про Німеччину й Берлін і справ Південної Азії, під якими треба розуміти теперішню комуністичну аґресію в Ляосі й Південному В'єтнамові. Президента запитали журналісти про можливість його подорожі до Москви пригадавши, що Хрущов, приїхавши до Америки, використав ту нагоду для виголошення багатьох публічних виступів і пропаґандивних промов, ото ж, запитали журналісти, чи през. Кеннеді не думає, що він міг би використати свою подорож також для того, щоб говорити безпосередньо до підсовєтських громадян. Кеннеді звернув на це увагу, що Хрущова запросив був през. Айзенгавер, а він, Кеннеді, ніякого такого запрошення ще не дістав; зрештою, сказав він, спершу треба поладнати згадані вище міжнародні конфлікти. Президент кількаратно згадав про конечність переговорів між Заходом і СССР про справи Німеччини й Берліну, але водночас звернув увагу, що ця справа остаточно з'ясується після наміченої на першу половину грудня зустрічі канцлера Аденауера і французького президента де Голя і після конференції західніх міністрів закордонних справ у Парижі в половині грудня. Коли йому звернули увагу на його згадку в інтерв'ю з Алексієм Аджубеєм про можливість міжнародної контролі над комунікаційними шляхами між Західнім Берліном та Заходом, Президент признав, що це був би один із способів, як заґарантувати, що комунікація між Берліном і Заходом не буде в якійсь хвилині утруднена чи загальмована східньо - німецькими комуністами. Що стосується взагалі подорожі Президента за кордон ще в цьому році, він не виключив її. Пізніше проголошено, що мається на увазі подорож през. Кеннеді до Венесуелі і Колюмбії. Президент висловив вдоволення з приводу проголошення в „Ізвєстіях" повного тексту свого інтерв'ю, що його дав Аджубеєві. Запитаний щодо „демонстрації" сили, переведеної Америкою перед Домініканською Республікою, Кеннеді ствердив, що американські кораблі знаходились на міжнародних водах та були відкликані в міру того, як виявилось, що розвиток подій в тій Республіці пішов по лінії „демократичної розв'язки". Президент не відповів безпосередньо на запит, чи ЗДА вжили б військової сили, як би Куба Кастра старалася скинути в якійсь латино-американській країні немилий їй режим, але потвердив, що ЗДА були б в такому випадку, як член Організації Американських Держав, якнайбільше заінтересовані і стурбовані. Президент потвердив те засадниче становище політики ЗДА щодо права всіх народів на самовизначення і встановлювання у себе режиму за своєю волею, але відмовився називати за іменем дані країни, звернувши увагу, що „деякі країни мають тепер труднощі" і що тому його заява могла б їм радше пошкодити. За пресовими коментарями — це стосувалось Фінляндії, яку тепер шантажує Совєтський Союз, не хотячи допустити, щоб у Фінляндії прийшла до влади теперішня опозиція, яка закидає режимові през. Кекконена занадто велику слухняність і боязкість у відношенні до Москви.

Рокефеллер вірить, що син живе

Ню Йорк. — 29-го листопада губернатор Нелсон А. Рокефеллер вернувся з Нової Ґвінеї, де шукав за своїм 23-річним сином Майком, який пропав без вісти, коли старався доплисти до берега після того, як його човен перевернувся у віддалі трьох миль від узбережжя. Рокефеллер був втомлений і пригноблений, але його батьківське серце не може погодитися з тією думкою, що син не живе, — і він потішає себе слабенькою надією, що його син Майкел таки живе десь в джунґлях, але його важко було віднайти. Батько вірить в „чудо" і в поворот сина.

У СВІТІ

● **Президент Пакістану** Мохаммед Аюб Хан заявив, що Пакістан передасть свій затяжний спір з Індією за Кашмір на розгляд Об'єднаним Націям, бо Індія вперто відмовляється від безпосередніх переговорів в цій справі та не хоче виректись свого становища, що більшість Кашміру, що його зайняли індійські війська в 1948/49 рр. — це інтеґральна частина Індії. Індія і Пакістан були раніше одностайною колонією Великої Британії. Коли вони дістали незалежність — Кашмір став між ними кістю незгоди.

● **Австрійці** бояться, що Хрущов, шантажуючи тепер Фінляндію і домагаючись від неї „ґарантій" на фінляндську дальшу невтральність, почне робити також клопоти Австрії. Австрія зобов'язалась в т. зв. державному договорі з 1955 року до політики невтральности і дбайливо притримується її, але совєтська преса нераз закидала їй нібе порушування тієї невтральности в користь Заходу.

● **Стенлей Янкус в Австралії,** колишній американський фармер, який виїхав з ЗДА до Австралії з цілою своєю родиною тому два роки на знак протесту проти американської фармерської політики, заявив, що він залишиться в Австралії і не має заміру вертатись до Америки. Те саме заявив його найстарший син. В Австралії Стенлей Янкус не зробив великої кар'єри, бо є продавцем в крамниці в Аделайде, але воліє цю роботу, як поворот до фармерської праці в Америці.

● **У Польщі** судили двох братів, Юзефа і Яна Капустів, селян, за погане господарювання на 61-акровому сільському господарстві, внаслідку чого вони завинили державі 238.000 злотих із залеглих податків. Ця сума рівняється вартості того господарства, і їм забрали маєток, залишивши тільки на власність 12 акрів. У судовому засуді сказано, що це має бути пригадкою „для багатьох інших" селян, які поводяться подібно.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Інтервю Кеннеді в „Ізвєстіях"

Надрукована у минулий вівторок на сторінках „Ізвєстій" довга розмова головного редактора цього центрального совєтського щоденника з президентом Дж. Ф. Кеннеді — це, безумовно, подія великої політичної ваги. Її можна розглядати з різних аспектів. Передусім, так би мовити з формального боку, це перший за 43 роки існування комуністичного режиму на Сході Европи випадок, коли в совєтській пресі вміщено повний текст інтервю з головою західньої великодержави — це, зокрема, небувалий досі прецедент, що Президент З'єднених Держав погодився провести призначену для оприлюднення розмову з комуністичним журналістом. Однак, це не тільки формальний момент цієї справи. Бо ж Джон Ф. Кеннеді говорив, звертаючись не тільки до Алексея Аджубея, як редактора „Ізвєстій" чи члена ЦК компартії СССР, не тільки до зятя Нікіти Хрущова чи самого Хрущова і гурту кремлівських олігархів, а — до 200 мільйонів підсовєтських громадян, вихованих в атмосфері брехні і фальшу, на яких заснована вся совєтська інформаційно - пропагандивна служба. Тому інтервю американського Президента є поважною і відважною спробою пробити мур невігластва, здвигнений совєтською цензурою, монопольним державним пресовим апаратом.

Отож, підсовєтські громадяни вперше з цього інтервю дізнаються про речі, які будуть для них революцією: про підступність совєтського уряду, який, ведучи переговори в Женеві в справі припинення атомових дослідів, водночас потайки приготовляв нову серію вибухів, що їх і перевів, затаївши від власних громадян; вони вперше дізнаються про дійсний стан західньонімецького збросння, день-у-день описуваного совєтською пропагандою, як відродження німецького мілітаризму, що загрожує Совєтському Союзові. Вони вперше почують про антинародний характер режиму Фіделя Кастра, про зламання большевиками Потсдамського договору щодо чотирипідержавної адміністрації в цілому Берліні та про зламання Ялтинського договору в пункті вільних виборів в усіх східньоевропейських країнах. Підсовєтські громадяни вперше довідаються про засадничий підхід Америки до проблеми режиму, який спирається виключно на волі народу, виявленій у вільних виборах, і, зокрема, до проблеми об'єднання Німеччини на базі таких виборів. Аджубей, очевидно, здавав собі справу з небезпечного для большевицької кліки наслідку такого експерименту і тому не обмежився самими запитами, а відразу почав полемізувати з Президентом, заперечуючи його думки й заяви, по-большевицьки коментуючи їх і навіть нахабно вимагав від Президента, щоб він визнав за „помилку" відомий десант на Кубі. Однак підсовєтські громадяни відкинуть Аджубеєві тиради, як пропагандивну декорацію, а в словах президента Кеннеді знайдуть багате джерело для роздумувань.

Щодо змісту заяв Президента, то вони оперті на західньому світогляді і на принципах американської політики. Західньому читачеві ці речі здебільша добре відомі: про принципи вільних виборів, про дефензивний характер НАТО, про конечність міжнародної контролі при роззброюванні, про мирний характер політики ЗДА, про „мур ганьби" в Берліні чи про безвартність паперового миру без дійсного розв'язання існуючих конфліктів і про залежність торгівлі від політичної атмосфери. Незаперечною правдою є ствердження Президента, що найбільшою, центральною загрозою для світового миру є войовничий характер політики СССР, який хоче насадити комунізм в усьому світі. Зате теоретичну вартість має висловлена Президентом думка, що м'ж Заходом і СССР можливий тривкий мир, якщо Москва виреклася б амбіцій „скомунізувати" світ. Така можливість перечить основному характерові большевизму. Від першого контакту большевизму із зовнішнім світом — у берестейських мирових переговорах в 1918 р. по нинішній день закордонна політика СССР іє мусить іти по лінії завоювання світу. Великодержавницький російський патріотизм і імперіялізм найтісніше нині пов'язані з комуністичним месіянізмом. Вимагати, щоб большевицький режим вирікся цього пов'язання, щоб вирікся своїх світових амбіцій — цілком нереально.

Але віра живе!

Широке зацікавлення серед української спільноти у ЗДА викликали влаштовувані по більших осередках доповіді о. Зеновія Наржняка, українського священика з Франції, про релігійне життя в Україні. Ілюстровані великою кількістю свідчень і документальних фотографій, зібраних підготовленими для цього завдання французькими туристами протягом 1960 і 1961 років, ці доповіді виявляють важку ситуацію Церкви та її вірних під комуністичним режимом і підтверджують відомі з інших джерел факти безупинного переслідування релігії у Совєтському Союзі. З другого боку всі ці матеріяли, фото і свідчення доводять, що, не зважаючи на весь тиск і репресії, віра в Бога залишається живою серед мільйонових мас підсовєтського населення, що Церква Христова не знищена і перебуває не тільки в дії, але й в наступі.

Живучість і незнищенність віри в Бога, тривалість релігійних вірувань і почуттів підкреслюються з особливою силою в ілюстрованих матеріялах доповідей о. Наржняка. Його інформації показують, що скрізь там, де ще є церкви, вони під час Богослужб заважди переповнені вірними, а там, де церков немає, відбуваються Богослуження по домах; що широкі маси дотримуються релігійних обрядів, хрестять діти, вінчаються церковним шлюбом і покійників хоронять по-християнськи. Крім Православної Церкви, існування якої толерується офіційно, в Україні діє в підпіллі українська Католицька Церква, священики якої, хоч і стали звичайними робітниками, не залишають священичих обов'язків. Вони відправляють Богослужби, хрестять, вінчають та хоронять людей по ночах і навіть влаштовують місії — все це потай від адміністративної і партійної влади. Священики й вірні обидвох Церков, діючих в Україні, і православної і, католицької, живуть в згоді і навіть допомагають один одному, свідомі того, що переслідування збоку режиму загрожують їм усім.

У доповідях слухачі знайомляться з переконливими даними, які виявляють усю загрозливість совєтської пропаганди про нібито вільний розвиток церковного життя в Совєтському Союзі. З церков, які ще існують, залишилися відкритими тільки деякі. На вимогу, щоб провідники „Інтуриста" показали ту чи іншу церкву, відвідувачі одержували здебільша відповідь, що церква в ремонті, що вона замкнена, а священик десь поїхав і т. п. У Києві, наприклад, згідно з офіційними совєтськими даними, мало б бути 28 церков, але для вірних відкрито тільки — шість. Така сама ситуація й по інших містах України й інших республік. Якщо доповнити ці дані повідомленням „Комсомольської Правди" з 14-го червня ц. р., що на самій тільки Волині „за останній час закрито 180 церков", нібито на „вимогу трудящих", то всі ці докази про фактичний стан Церков у Совєтському Союзі заперечують передані московським патріярхатом Світовій Раді Церков статистичні дані про „Руську Православну Церкву", зокрема про кількість діючих церков, що їх мало б бути над 20,000, з чого в самій Москві 55. Оприлюднювані о. Наржняком матеріяли про неможливість відкритого проповідування священиками Слова Божого в СССР заперечують в дальшому твердження представника московського патріярхату на нюделійській конференції Ради Церков, архиєпископа Нікодима про „повну свободу" не тільки вірування, а й проповідування Слова Божого в СССР. З цього погляду зібрані о. Наржняком матеріяли про ситуацію Церкви в Україні мають не тільки церковнорелігійне, але й актуальне міжнародно - політичне значення, особливо ж у зв'язку з останніми подіями на терені Світової Ради Церков.

Б. Галайчук

УЧЕНЬ ЧОРНОКНИЖНИКА ВПАВ НА ІСПИТІ

Буенос Айрес, Аргентина. — Ім'я Хозе Веляско Ібарри, який деякий час тому впав із президентського крісла в Еквадорі, відоме читачам „Свободи" з вісток телеграфічних агенцій і з наших дописів. Ми згадували не раз цього державного мужа і політика, коли він послідовно боронив кубинську комуну проти інтервенції. І коли, домагаючись ревізії еквадорсько - перуанського кордону, заатакував ЗДА — що впали в ту халепу, немов Пилат до „Віруйо" — і висловив пошану для одного державного мужа, який незадовго перед тим бив черевиком по столі на Асамблеї ОН.

12-го листопада о 15 годині дон Хозе Веляско Ібарра приземлився разом з дружиною на тутешньому летовищі, де привітала їх юрба репортерів — і маленька дівчинка, що вручила дружині президента-ізгоя китицю ясмину. Старенька пані була зворушена; вона — аргентинка, і не вперше доводиться їй вертатися на батьківщину в подібних умовинах.

У 1934-му році, коли Веляско Ібарра приїхав до Буенос Айресу перший раз, його вітали офіційно, як нововибраного президента Еквадору. А вже два роки пізніше, прибув він в аргентинській столиці як політичний емігрант, скинений з президентського крісла; те саме повторилося в 1947-му році. Бо Веляско Ібарра був чотири рази вибраний президентом, але тільки раз вдалося йому використати президентський мандат до кінця, що є справжнім рекордом навіть на латиноамериканські умовини. Тому слушно завважив один злобний аргентинський журналіст, що невдачу Веляска Ібарри годі вважати нещасливим випадком — бо це вже перейшло у звичай...

Але в останньому випадку відне поважне відхилення від „звичаю". Справа в тому, що давніше Веляска підносили на президентське крісло ентузіязм народних мас — і падав він з того крісла в зударі з політиками й офіцерами; а тепер упав він під тиском бурхливих вуличних маніфестацій. Бо старенький, 68-річний, народний трибун, віртуоз у грі на сантиментах і ресантиментах мас, не з'ясував собі, що тепер уже існує опрацьована техніка в цій матерії, куди нечемна й успішніша ніж мистецька імпровізація.

У кремлівських лябораторіях розроблено досконалі методи, як перехоплювати керму існуючого руху мас, але створення такого руху зв'язане з досить поважними труднощами, бо зразу всі пізнають пісеньку та її автора. Тому любівець від підривної роботи спокійно „поглядає сюди, туди, де б то буть роботі". Шукаючи вже розпаленого вогню на якому можна спекти печено. Наприклад, було відомо, що кризу на бельгійському королівському престолі викликали соціялісти. Але не було відсме, що під час тої кризи соціялістичний лідер відвідав потайки католицького лідера і признався йому, що йому протидинастичного руху вже перебрали комуністи.

У 1958-му році аргентинські ліберали зорганізували були вуличні маніфестації в обороні державного монополю університетської освіти, цебто проти визнання приватних університетів, — і з прикрим здивуванням побачили, як маніфестанти переходять до регулярних вуличних боїв з поліцією, будуючи барикади з цілковитим справністю. Обсервуючи техніку будови барикад і, з другого боку, тактику невеликих, рухливих груп, які систематично провокували поліцію, намагаючись довести до проливу крові — військові фахівці ствердили, що „хтось" використовує маніфестації як нагоду для вишколу у тактиці громадянської війни. Неважно, хто в ім'я чого викликав маніфестації. Важне, що вулиця змобілізована — і що цю нагоду можна використати для своїх цілей.

А саме Веляско Ібарра — людина далека від комунофільства — є неперевершеним „мобілізатором вулиці". Він імпонував масам своїм чітко окресленим, безпосереднім характером і вмів поривати маси, гіпнотизуючи їх своєю красномовністю. „Мені потрібне лише одне: балькон", — казав він. І справді, промов з балькону вистачало йому, щоб перемагати у виборах, звертаючися безпосередньо до народу, без підтримки будь-якої партії. А коли, після виборчої перемоги, зустрічав він якісь труднощі в керуванні державою, виходив на балькон і громовими промовами здобував ентузіястичну підтримку.

Вибраний четвертий раз, у червні минулого року, Веляско Ібарра продовжував гру, але тим разом ставляч на виборчу карту: ревізія кордону з Перу. Свого часу ми писали про це, тому пригадаємо лише одну подробицю. Темпераментний президент домагався підтримки решти американських держав, погрожуючи, що коли не дістане її, то звернеться до „великого державного мужа" на ім'я Нікіта. Попросту хотів спекти свою печеню на фіделівському вогні, забуваючи, що хіба хтось третій може скапіталізувати цю небезпечну авантюру. Червона дипломатія вміло використовувала ту дизерсію, звернену проти Перу, що тепер, поруч Венецуелі і Гватемалі, стоїть у першій лінії протифіделівського фронту. Еквадорська компартія використовувала її, щоб перебрати згігеризовану вулицю під свої впливи — і щоб доливати протиамериканської оливи у вогонь, розпалений Веляском.

ЗДА — один з чотирьох гарантів договору, що устійнив теперішній екваторіянсько-перуанський кордон — і цього було досить, щоб посипати американських „імперіялістів" на лаві обвинувачених поруч перуанських; подбали про це два червоні співробітники сивоголового президента: віце-президент Аросемена та міністер закордонних справ Араухо Гідальго. Веляско, який з прикрим здивуванням з'ясував собі, що вже не балькон керує вулицею, а вулиця — балькоком, — не залишалося нічого іншого, як підтягати за хором диригованих двома комунізуючими дирігентами.

Він пробував загальмувати державний віз, що точився у провалля. Залишив керовану вулицю ревізіонізму. Злагідив катастрофільську політику: обмежуючись стареньким пісеньком про невтручання та національне самовизначення. Усунув міністра закордонних справ Аравха Гідальго та амбасадора в Гавані Аляркона, що виявилися близькими фіделістами, як сам Фідель. Та було вже запізно. Веляско зробив своє, змобілізувавши та зелектризувавши вулицю. Веляско міг відійти.

На початку листопада комуністам вдалося інспірувати небезпечні вуличні маніфестації проти старенького народного трибуна — в Тулькані, опісля в Куенці, врешті в найбільшому місті країни, Гваякілі; на нього стріляли, кидали бомби. „Це було жахливе!" — оповідав пригноблений старичок аргентинським журналістам, висідаючи з літака. Втікаючи від лявини, яку він сам спричинив, він сховався в колюмбійській амбасаді. Тріюмфуючий суперник, Аросема, не ставив перешкод з признанням дипломатичного азилю: Веляско Ібарра вже не був потрібний, не був небезпечний.

Веляско Ібарра гірко нарікав перед аргентинськими журналістами на своїх ворогів: на „так звані політичні партії, за якими не йде народ" і яким пощастило „спровокувати комуністичну партію". Старенький джентлмен, як виходить з інтервю, заскочений драматичними подіями, засліплений традиційною гризнею з політиками, ще не вспів зібрати думок — ще не з'ясував собі, хто провокував кого, хто с конем, а хто їздцем. Бог з ним, але гірше, що не краще розбираються у стратегії холодної війни і ці політичні партії, і збройні сили. Армія хотіла усунути не лише демагогічного президента, але й подозрілого віце - президента — та, на жаль, в обороні останнього стали із зброєю в руках фльота й летунство, так само як і парлямент. Поновлена бразилійська криза — але в гіршому виданні: у найбільшій і в найменшій південноамериканській країні прийшли до влади комунофільські президенти. Різниця в тому, що безпосереднім приводом упадку з президентського крісла Жаніо Квадроса було провокативне відзначення кубинського ватажка, а Веляско Ібарра впав як розважний грішник — впав саме тому, що розважев, що намагався злагідити лівий курс своєї зовнішньої політики.

Провідники демократичних партій вдоволені, що врешті збулися прикрого старичка і що його наслідник розподілив між ними міністерські портфелі. Для них немає значення, що Аросема відвідав Москву, всупереч гострій заборонї Веляска Ібарри, і склав там компромітуючі заяви; і що прийшов до влади, капіталізуючи прокастрівську стихію та зверхючи її проти свого попередника.

Л. Луців

ПРОБЛЕМА ЧИТАННЯ В ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

У зв'язку з появою букваря д-ра Костя Вагилевича і Едварда Козака велася в нас дискусія над тим, яка є найкраща метода при навчанні читання. Полеміка велася з надміру великою пристрастю і тому не дала позитивного вкладу в розв'язку цієї важливої проблеми, не багато допомогла українській дитині і українському вчителеві. Справа навчання грамоти навіть у таких „консервативних" народів, як англійці та американці, також не остаточно розв'язана і над нею ведеться дискусія педагогів у рамках строгої, наукової об'єктивности.

Читання — це „ключ до всього навчання" — писав Фред М. Гечінґер в „Ню Йорк Таймс". Американські, англійські й канадійські педагоги ствердили, що 35 відсотків усіх учнів в школах добре читати не вміють.

Недавно вийшла книжка Артура С. Трейса під заголовком „Що знає Іван і чого не знає Джанні". Автор цієї книжки, на основі підручників із 4-го року навчання в ССР і ЗДА, прийшов до висновку, що американський учень в цьому віці вміє прочитати 1,800 слів, а його совєтський ровесник — вже 10,000.

До цього порівняння треба б додати, що далеко легше читати і писати російською мовою, як англійською, правопис якої історично - етимологічний і дуже важко дається дитині. Правда, російська мова не має такого фонетичного правопису, як українська, але опанувати російський правопис таки легше, як англійський „спеллінг", якого деколи не знають навіть дорослі англомовні особи з закінченою шкільною освітою.

На тему навчання грамоти англійських і американських учнів вийшла книжка п. заголовком „Завтрішні анальфабети" професора англійської мови в Квінс коледжі Чарлза С. Волкатта з передмовою декана Колумбійського університету Жана Барзуна. Ця книжка — твердить автор передмови — повинна „виволити школу від історичної помилки".

Ця історична помилка — заявляє Жак Барзун, — виникла ще в 19-му століті, коли ніхто не дбав про те, щоб діти розуміли те, що читають. З таким станом боролися різні реформатори шкільного навчання, які в 30-их роках цього століття встановили, що перед читанням учень має бути підготовлений до матеріялу, який читатиме, і розуміти всі слова, що їх має читати.

Відтоді почали користуватися методами „слів - образів", „цілих слів" і методою „дивись і говори". Дитина мала дивитись на малюнок і на ціле слово, не звертаючи уваги на окремі букви, з яких слово складається. Від цілих слів дитина переходила до речень, уважаючи їх за цілість і не звертаючи уваги на букви, склади та слова. Ця метода була цілком протилежна звуковому способові навчання, якою так часто користуються наші вчителі, навчаючи дітей української мови.

Психологи виправдували модерну методу, кажучи, що діти легше опановують грамоту, коли мають діло з образками, бо букви для них є чистими абстракціями. Але не всі вчителі брали під увагу те, що реформатори рекомендували, а саме, щоб вони в процесі навчання вели дітей від конкретного, від слів і образів, до абстрактних букв.

Внаслідок цього учні запам'ятовували цілі слова, але часто їх мішали, не розрізняючи „moon" від „soon", а „majesty" від „majority", або писали „blot" замість „bolt". Вчителі занадто багато часу призначали на підготову учнів до читання, внаслідок чого учні відставали в навчанні.

Тепер в Америці ведуться широкі досліди над поліпшенням існуючого стану. У висліді, покищо, рекомендується звукову методу навчання, скомбіновану з якнайбільшим уживанням образкового матеріялу. Одним словом, вибирають такі методи, які дають найкращі успіхи, не зважаючи на теоретичні тези.

Гадаємо, що такої засади повинні додержувати і упорядники українських букварів.

За нову форму зборів і дискусій

Українська еміграція, опинившись поза батьківщиною, на новому для себе терені залишається довший час консервативною. Вона нерадо й не скоро приймає чужі форми життя, заховує свої звичаї, мову, традиції. Це — абсолютний позитив, і побажати б тільки, щоб цей консерватизм тривав якнайдовше, щоб українська національна група схоронялася себе окремою національною одиницею, не затрачуючи нічого з того доброго, що винесла зі своїх рідних земель. Така настанова — задержання своєї мови, звичаїв і традицій — зовсім не перешкоджає бути добрим громадянином нової країни поселення.

Але плекання своїх рідних традицій чи звичаїв зовсім не означає, що не треба сприймати нічого нового, доброго й корисного від свого оточення.

Для прикладу навести спосіб ведення наших зборів. Здебільша бувають вони але зорганізовані, тривають годинами, кожний учасник зборів уважає за свій обов'язок „палънути" промову, хоч на цю тему вже говорили його попередники. Ідуть безмежні дискусії, дискусії, дискусії... Замість закінчити за півтори дві години, збори тягнуться п'ять, шість, а то й більше годин. А деколи відкладаються навіть до другого дня. Звичайні збори якогось льокального товариства, чи організації. Яка неекономічна витрата часу і енергії!

Як же інакше воно виглядає в інших народів. Пригляньмося до різних зборів тутешнього суспільства, навіть до зборів наших земляків, уже тут народжених. Збори плинуть точка за точкою порядку дня, хто має щось сказати, говорить до речі, коротко, не повторюючи того, що вже сказано, критика конструктивна, без особистих образ.

Щоб задемонструвати приклад, як треба проводити збори, Т-во Українських Бібліотекарів з Клівленді влаштувало дискусійний вечір на тему: „Українська визвольна справа і завдання української еміграції". Проведено його в американський спосіб — панель - дискусія, — при чому дискутували між собою тільки члени панелю, а публіка ставила питання.

Вечір відбувся 22 листопада ц. р. в залі української щадниці „Парма Сейвінґс" при участі трьох дискутантів з різними політичними поглядами: пп. І Подригулі, Л. Винара і М. Тимкова. Дискусію вів голова Т-ва Українських Бібліотекарів С. Воляник. Виявивши її ціль, спосіб та метод дискусії і представивши членів панелю, він передав ведення дискусії модераторові д-рові Калиневичеві. Прибувших, що прибули на письмові запрошення, було коло сорока осіб.

У спокійному тоні, з толеранцією до думки опонента дискутували члени панелю і в такій же формі відповідали на численні запитання публіки. Подібна дискусія, але велена в нашій „традиційній" формі безконечних балачок і ображань інакодумаючого, — тривала б цілу ніч, а на другий день відбулося б „досварювання". Дискусія, ж у згаданій вище формі тривала лише дві години, при чому порушено найрізноманітніші проблеми, зв'язані з темою вечора. Приявні сприйняли цей новум з задоволенням і висловлювали побажання, щоб у такий спосіб провадили збори всі наші організації й товариства.

Е. В.

Д-р Лука Луців

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ

(У 150-річчя з дня народження)

(24)

Перед виданням творів Шашкевича за редакцією В. Дмитрука з 1960 року були під совєтською окупацією й інші видання. Про одне з них (Маркіян Шашкевич. Вибрані твори. Книжково-журнальне видавництво. Львів, 1952, ст. 122-124) написали О. Тимченко і Г. Галащук рецензію в журналі „Дніпро" ч. 4 з 1955 р. Автори рецензії закінчують її такими словами: „Мрії і прагнення трудящих мас Галичини, виразником яких в значній мірі був свого часу М. Шашкевич, здійснені. Возз'єднаний в єдину сім'ю український радянський народ свято зберігає художню спадщину М. С. Шашкевича". (ст. 124).

Нарід то справді шанує свого національного провідника, який був виразником його бажань, але і Шашкевич і нарід не мріяли про те, щоб бути „радянськими", бо за життя й діяльности Шашкевича ще навіть не чути були про Маркса й Енгельса. Не можна говорити і про те, що в СССР „свято зберігають художню спадщину Шашкевича", бо ми бачили, що її фальшують у критичних статтях, а небажаних творів поета зовсім не друкують і їх промовчують.

Не може український нарід вільно, по своїй волі відзначити 150-річчя з дня народження свого Пробудителя — Маркіяна Шашкевича, але зате це зроблять ті українці, що опинилися у вільному світі.

Філологічна Секція Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці 4-го листопада влаштувала в залі НТШ в Ню Йорку Наукову Конференцію для відзначення 150-річчя з дня народження М. Шашкевича. Конференцію відкрив голова Філологічної Секції проф. д-р Василь Лев. Панна Леся Храплива прочитала доповідь проф. Володимира Радзикевича „Романтизм як джерело українського національного відродження", проф. д-р Михайло Тершаковець доповідав на тему „Життьовий і творчий героїзм М. Шашкевича", проф. д-р Костя Кисілевський доповідав про „Мову М. Шашкевича", а автор цих рядків говорив на тему „М. Шашкевич — поет". В тому самому числі „Свободи" була надрукована редакційна стаття „Маркіянове діло" та передрук „Псалма Русланового", який зачинається словами „Віра серця мого...".

Подамо кілька зразків, як відзначають 150-роковини з дня смерти М. Шашкевича в ЗДА. І так, в Ню Йорку в суботу 2-го грудня в церкві св. Юра відбудеться Соборна Панахида за душу о. Маркіяна з участю Високопреосвященного Кир Августина Горняка, ЧСВВ, співатиме хор „Думка". В неділю 3-го грудня в залі Фешен Інститут при 224 Вест 24-ій вулиці влаштують Ювілейний Концерт. На концерті присутні будуть: Високопреосвященний Кир Йосиф, Єпископ Стемфордської єпархії та Високопреосвященний Кир Августин, єпископ українців в Австралії. В програмі буде: відкриття — адв. Р. Гуглевич, — голова Ювілейного Комітету; святочна промова — о. д-р В. Гавліч, ЧСВВ; хор „Думка" під дириг. І. Задорожного; фортепіянове тріо у виконанні Д. Гординської-Каранович, В. Цісика і Л. Тимошенко-Полевської; „На Білій Горі" — поема Л. Полтави у виконанні артистів Українського Театру Америки О. Кириченко-Шуган, Л. Крушельницької, І. Куліш і З. Саляк під мистецьким керівництвом О. Добровольської.

У Сиракюзах, Н. Й., відзначення Шашкевичівських роковин підготовив Святочний Комітет, вибравши для цього з найкращих заль — Авдиторіюм Лінкольна. В програмі буде: промови — Михайла Середовича і Василя Лукачика; виступ мішаного хору парохії св. Івана Хрестителя під дириг. Мирона Яворського; мужеський хор „Сурма" під дириг. Зенона М'ягкого; три сольові точки: Марія Лисогір, співачка Ню-йоркської опери; Олена Гердан-Заклинська — бандура і Зенон М'ягкий. Акомпаньяменти — пані О. Дмитрів, Стюарт Ралайде і панна Чорна; деклямація: пані Володимира Смик з Ютики „Псалми Русланові"; діти шкіл Сиракюз, Оборн, Ютики, Ельмайри Гайт — „Молитва Маркіяна" Лесі Храпливої і сценічна картина „На Білій Горі" Івана Керницького.

Це свято призначене було для українців Сиракюз, Ютики, Оборн, Ром, Ельмайра Гайт і околиці. („Свобода", ч. 224, з 24-го листопада).

Наведемо ще один зразок Шашкевичівських Саяткувань. „Свобода" з 28-го листопада 1961 р. принесла такий допис із Йонґставну, Огайо:

„Українська Католицька парафія в Йонґставні влаштувала 12-го листопада Святочну Академію в 150-річчя народин о. Маркіяна Шашкевича. В Академії взяли участь: мішаний церковний хор „Боян" під дириг. п. А. Когута, мандолінова оркестра місцевого Юного СУМА під дириг. мгр. М. Жмуркевича та тріо — п-і Катерина Штинь з доньками Орисею і Марусею. Акомпаніювала їм третя донька, п-а Оксана Штинь. П. Василь Прокопик виголосив рецитацію, а п-і Ф. Стапай з малою Ксенею Люць мелодеклямацію „Веснівка". Деклямували ще пластуни Гриць Соломон та мала пластунка Мартуся Штинь. Реферати про життя, діяльність та змагання о. М. Шашкевича виголосили: о. монс. Лев Адам'як англійською і д-р Роман Стахура українською мовами. (рс)".

Відзначування Шашкевичевих Роковин відбудеться за вказівками Центрального Ювілейного Комітету у Филадельфії, який рекомендував ще влітї 1961-го року таке:

„По можливості Шашкевичівські Ювілейні імпрези повинні відбуватись у кожній, навіть найменшій нашій громаді, хоч би тільки у вигляді святочної доповіді.

В жовтні підписано будівельних контрактів на суму $ 3,290,716,000

Ню Йорк. — Головний економіст корпорації Ф. В. Дадж — Гордон МекКінлі стверджує, що в місяці жовтні ц. р. заключено будівельних контрактів на суму $3,290,716,000. Ця сума є на один відсоток менша в порівнянні з тим самим місяцем 1960-го року, коли на контракти видали були $3,319,145,000, але МекКінлі вважає цьогорічну суму за зовсім задовільну, бо в ній на 8 відсотків більше видали на будову мешканевих домів в порівнянні з 1960-им роком. В жовтні ц. р. на контракти житлових домів видали $1,498,463,000, а в тому самому місяці 1960-го р.$1.390,402.000.

Успіх музики



ЮРІЙ ВОЖАКІВСЬКИЙ

молодий скрипак (16 років), визначний студент УМІ в Нюарку, кляси проф. В. Цісика, виступить як соліст на концерті Смичкової Оркестри УМІ в Ню Йорку, що відбудеться 2 грудня 1961. Ю. Вожаківський виступав уже в Тавн Голл, у висліді конкурсу „васлін тічерс ґуілд", а тепер є концертмайстром симфонічної оркестри, зложеної з найкращих молодих музик стейту Ню Джерзі.

Филаделфійські актори гратимуть „Дійство про Чоловіка"

Минулого тижня відбулася у Филаделфії зустріч місцевих українських акторів з письменником Зеноном Тарнавським з Дітройту, в справі поставлення силами професійних акторів, що перебувають тепер у Филаделфії середньовічної драми - містерії „Дійство про Чоловіка", відомої у світовій літературі як „Єдерманн" або „Еврімен". Драму цю переклав і як українську пра-прем'єру поставив силами дітройтського „Театрального Товариства" Зенон Тарнавський.

Зустріч виповнило слухання награної на ленті дітройтської постави „Дійства" та опісля дискусія у справі можливостей, і потреби поставлення цієї драми силами професійних акторів з Филаделфії, які у більшості входили колись в склад львівського театру, а опісля „Ансамблю Українських Акторів" під проводом Володимира Блавацького.

Акторки і актори, що взяли участь в зустрічі, а саме: Віра Левицька, Марія Степова-Карп'як, Ліза Шашаровська-Чепіль, Євдокія Дичко - Блавацька, Марія Лисяк, Оксана Рудакевич, Марія Сухар, Богдан Паздрій, Володимир Шашаровський, Ярослав Тімош Рудакевич, Володимир Мельник та Анатоль Радванськии — після переведення ділової дискусії, одноголосно схвалили потребу, а навіть конечність поставлення цієї драми, авторства невідомого монаха з часів середньовіччя, пристосованої для потреб сцени модерних часів німецьким поетом Гофмансталем, яку щороку грається у „Зальцбурґер Фестшпілє" як „Єдермана", при чому ролю Чоловіка („Єдермана") виконували завжди найкращі трагіки світу, як Моіссі та інші.

Поставлення цієї драми на українській сцені було б великим досягненням української акторської спільноти Филаделфії. Режисерувати „Дійство" має відомий мистець нашої сцени — Богдан Паздрій, при чому мали б бути використані костюми, декорації та музична ілюстрація з першої постави „Дійства" Зенона Тарнавського у Дітройті. Драма має побачити світла рампи ще цієї весни. **Я. Р.**

У Києві засуджено двох німецьких „шпигунів"

Київ. — Совєтський військовий трибунал засудив в минулу середу 29-го листопада 51-літнього Адольфа Вернера і 45-річну його дружину Гермійну за шпигунську діяльність — його на 15 років в'язниці та її на 7 років. Їх арештували 2-го вересня ц. р. Вернер має відбути свою кару 5 років у в'язниці та 10 років в концентраційному таборі. Вони ніби-то признали ся до вини.

Хворий Аденауер відклав подорож до Франції до 9-го грудня

Бонн. — Західньо-німецький канцлер Конрад Аденауер мав їхати до Франції 30 листопада, щоб поінформувати през. де Голя про свої наради з през. Кеннеді, але мусів відкласти ту подорож до 9 грудня, бо лікується з важкої перестуди, якої набрався за свого перебування в Америці. Лікарі твердять, що нема причини до страху за життя 85-літнього канцлера, але він лежить дома і не приймає ніяких відвідувачів. Безпосередньо після нарад Аденауера і де Голя відбудеться в Парижі з'їзд міністрів закордонних справ чотирьох західніх великодержав 11 і 12 грудня, а на 13 і 14 грудня призначений з'їзд міністрів 15-х країн НАТО. Тем часом, на внутрішньо - німецькому відтинку найважливішою подією є започаткування контактів між західньо - берлінським міським управлінням та східньо-німецькими комуністами в справі уладження при чотирьох перехідних пунктах в „мурі ганьби" східньо-німецьких станиць для уділювання західнім берлінцям віз чи перепусток задля родинних відвідин. Поставлення того муру стало причиною численних родинних трагедій і ускладнення родинних та товариських зв'язків. Американський командант в Західньому Берліні ген. Альберт Вотсон буцім-то посередничить в цій справі, звернувши увагу совєтським старшинам і східньо-німецьким комуністам, що в їхньому власному інтересі лежить не доводити до краю озлоблення і ненависти у берлінців. Західньо - берлінський посадник Віллі Брандт, перебуваючи у Бонні заявив, що якщо Аденауер і Кеннеді вирішили торкатись у переговорах з Москвою тільки справи Берліну, а не Німеччини, то це помилка, бо Берлінська проблема є тільки частиною проблеми загально - німецької і мир залежить від поладнання проблеми Німеччини, а не тільки Берліну.

● **Вбивники 13-ох італійських летунів** в містечку Кінду в провінції Ківу в Конго з 11 листопада ц. р., встигли вже втекти і безслідно щезнути в муринсько - конголійській гущі. Місія Об'єднаних Націй в Конго мас замало війск і замало ініціятиви та відваги, щоб негайно енергійною акцією виловити тих вбивників, арештувати їх і поставити перед військовий суд. Італія дуже обурена таким вислідом слідства.

● **Міжнародна конференція** в справі „політичних вязнів СССР" нараджувалася в минулому тижні у Римі. Головною її організаторкою була французька письменниця Зузанна Лябей. Було 500 делеґатів з 51 країн. Проголошено заклик до вільних країн світу активно протиставитись комуністичній пропаґанді, вислати до „невтральних" країн „місіонарів свободи" та поборювати всякі угодівські тенденції у світі.

Позиція Толіятті загрожена

Рим. — Не зважаючи на спротив Пальміра Толіятті проти публікації критичних виступів, що відбулися під час засідання секретаріяту комуністичної партії Італії в справі десталінізації, значить, „помилок" і „порушень законности" в період „культу особи Сталіна", секретаріят тієї компартії опублікував таки дещо з переведеної на цьому засіданні дискусії. Солідаризуючися із проведеним 22-им з'їздом КПСС засудженням „помилок й ухилів минулого", в опублікованому в пресі комунікаті стверджено, що цілої справи не можна обмежувати тільки до Сталіна і його „помилок", а треба перевести основний розгляд, як це було можливо, що такі речі могли діятися в „соціялістичному суспільстві", як теж призадуматися над тим, чи є якась гарантія, що такі „помилки" не повторяться в майбутньому. Водночас із цим у комунікаті засуджено поблажливе ставлення проводу італійської компартії до сталінських дій і участь цього проводу в підтримуванні культу особи Сталіна на італійському і міжнародному терені. В політичних колах вважають опублікування цього критичного до партійного проводу становища поразкою для дотеперішнього провідника цієї компартії Пальміра Толіятті і здогадуються, що вже скоро він буде мусіти уступити місце молодшим комуністам.

Добрі вигляди на працю в найближчих роках

Вашингтон. — Департамент праці видав 829-сторінкову книжку під заголовком "Occupational Outlook Handbook", в якій пишеться про те, які вигляди є на працю в різних фахах в найближчих роках. Цю книжку виготовило статистичне бюро. В книжці узгляднені інформації про заробітні платні, аванси, вишкіл та все інше, що відноситься до різних родів праці, починаючи від сальону краси до атомового фізика. Коло 1970 року треба буде: на одну третю більше як тепер учителів, щоб навчати збільшене число учнів і студентів; буде великий брак лікарів, дентистів, медичних сестер та санітарів; інженери всякого фаху знайдуть негайно працю; щораз більше треба буде робітників із „білими комірцями", і щораз менше із „синіми". Число робітників із „синіми комірцями" зросте до 1970-го року на 20 відсотків, а з „білими комірцями" на 40 відсотків. Цю книжку можна купити у Superintendant of Accounts, Washington 25, D.C., за $4.50.

ОДИН З КЕРІВНИКІВ СХІДНЬО - НІМЕЦЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ВТІК НА ЗАХІД

Берлін. — Гюнтер Меннель, 30-річний керівник американського відділу в східньо - німецькій поліції, що займається справами розвідки, втік на Захід і розповів, що східньо-німецькі комуністи від довшого часу заходились біля створення в ЗДА власної шпигунської сіті. Офіційно повідомило про це західньо - німецьке міністерство внутрішніх справ. Яким чином утік Меннель і з якої безпосередньої причини — не сказано.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

НЕДІЛЯ, 3-го ГРУДНЯ 1961:

ПЕРТ АМБОЙ, Н. Дж. — Річні збори Б-ва Василія, Відділу 168 в Перт Амбой відбудуться в неділю дня 3 грудня 1961 о год. 2.30 по пол. в залі Українського Народного Дому, 760 Стел стріт. Порядок зборів — збирання місячних чл. вкладок, читання протоколу з попередніх зборів, звіт (місячний) секретаря, полагодження недокінчених справ і ухвали на майбутнє. Відтак уряд і Контр. Комісія звітуватимуть діяльність останньої каденції, а відтак відбудуться вибори нового уряду на 1962 рік. Проситься членів і нових кандидатів на членів УНСоюзу якнайчисленніше взяти участь у зборах. — Григорій Ґеба, предс., Григорій Бабин, секр.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Високоповажаних наших Клієнтів, українські Установи і Організації, які мають заборгування у „СВОБОДІ" з титулу своїх оголошень, просимо ВИРІВНЯТИ ЯКНАЙСКОРШЕ свої зобов'язання.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ"

ТАРЗАН, ч. 4751. Мавполюд оскаржує!



— Першусього, — сказав мавполюд, — ловець іде в корчі по поранену здобич, а не його клієнт.

Остін нерішуче протестував. — Я ціляв в саме серце тварини... лісничий присягав, що вона бестія була нежива...

— Він брехав — оскаржував Тарзан. — Єдиний певний спосіб негайно вбити носорога, — це постріл в мозок.